4

Q. D. B. V. 14.

EX JURE PUBLICO DISCURSUS

De

JURE STAPULÆ,

Qvem

Permiſſu Magnifici atq; Nobilisſimi

JCtorum Ordinis,

PRÆSIDE

VIRO

Nobilisſimo, Amplisſimo, Conſultisſimo atq;

Excellentiſſimo

DN. MICHAELE FRIDERICO

LEDERERO,

J.U.D. & Anteceſſore in hac almâ Leucoreâ celeberrimo, Curiæ Electoralis, Scabinatus & Facultatis Juridicæ Aſſeſsore gravisſimo,

Dn. Patrono & Præceptore ſuo ætatem devenerando.

Pudlicæ Diſqviſitioni ſiſtit

AUTOR

HERMANNUS HAGGÆUS,

Huſo Holſatus.

In Auditorio JCtorum boris antemerid.

Anno 1668. d. 23. Aprilis.

WITTENBERGÆ,

In Officinâ Finceliana excudebat Michael Meyer.

I. N. J.

§. I.

NOn omnia ubiq; fert tellus, pro veriverbio in vaſtiſſimo Orbis theatro non immeritò venditatur. Natura enim rerum & fructuum pro varietate loci maximè variat, ut non omni parti terræ aut provinciæ, imo fortaſſe nulli omne dedit fructuum & proventuum genus, ſed divitias ſuas ſparſim in terrâ diſtribuit. Cum igitur nulla penitùs regio tantâ omnium copiâ abundet, ut ſibi ſufficere qveat, uti in Illuſtr. Tract. J. P. de Not. rer. illuſtr. Autor Anonymus Burgoldenſis diſc. 12. part. 3. diſſerit, oppidô exinde fluit, commercia non tam benè, qvàm neceſſariè ad promovendum commodum Reip. eſſe inſtituenda. Interim de eorum utilitate & neceſſitate qvicqvam dicere pro ratione inſtituti noſtri ſuperſedemus in præſentiâ, remittimus tamen benevolum lectorem ad tractat. Dn. D. Hermanni Latheri Avi mei piæ memoriæ deſideratiſs. de Cenſu lib. 3. c. 12. th. 34 & 66. Hoc ſaltem innuere placet, qvod, cum florere qvàm maximè inciperent commercia, non tantùm terreſtres peregrinationes inſtituerint mortales, verum etiam maritimas, qvæ multò freqventiùs celebratæ majorem utilitatem emolumentumq; præbuerunt; qvare ſpe uberioris commodi multi in unâ Civitate cives in Societatem commerciorum coierunt. Deinde Civitates multæ & qvidem opulentisſimæ ob commercia, partim eò meliùs promovenda, iisq; ſecuritatem præſtandi gratiâ, partim

Digitized by Google

tim ob mutuam negotiorum præprimis maritimorum, adverſus piratas prædonesq; mare intutum reddentes, defenſionem, ſocietatis fœdus pepigerunt, qvod ſalutatum fuit fœdus Hanſeaticum, per qvod mirificè commercia inclaruêre; adeò, ut, cum ad ἀκμὴν perventum eſſet, Principibus viſum fuerit fœdus formidabile. Conſtitutis hiſce Civitatibus Hanſeaticis jus Stapulæ vel introductum eſſe, vel florere præprimis cæpiſſe non adeò improbabiliter aſſeri poteſt, qvod illud ipſum immane qvantum ad illarum conſervationem, & feliciorem commerciorum propagationem conducere videatur. De qvò, cum in præſentiâ pro ingenii tenuitate qvædam rudi Minervâ pertexere animus eſt, impetrato DEI T. O. M. auxilio, ordine nos convertimus ad rem ipſam.

§. 2. Anteqvam vero Jus Stapulæ, qvod nobis deſtinatum, aggrediamur, lubet, ut de Origine ejus conſtet, de Societate Hanſeaticâ qvædam, qvatenus inſtituti patitur ratio, præmittere. Cum jam mercatura cæpit in imperio noſtro Romano-Germanico florere, qvædam civitates & qvidem potentiſſimæ fœdus qvoddam non tantum inieruut, ſed initium poſteræ confirmarunt, & confirmatum aſſenſu illorum, qvi τὸ κύριον obtinebant, ſuis ſancitis & decretis approbarunt, conceſſis inſuper privilegiis, ad commercia promovenda primariò tendentibus. Paucis deinde attingere licet oringinem, ut & originationem hujus Societatis Civitatum Hanſeaticarum. Notum, qvasdam Civitates eſſe provinciales & mediatas, alias Imperiales & immediatas, alias eſſe mixtas, de hâc diviſ. vid. Knipſchild. *de Jur. & privil. Civit. Imp. lib. 1. c. 2. n. 3. & 4.* Hæc vero Societas Hanſeatica maximam partem ex Civitatibus mixtis, aliisq; ordinibus certis qvibusdam pactis ſubjectis, tum etiam pro parte ex civitatibus Imperialibus ac aliis nonnullis planè extra Imperium noſtrum ſitis conſtabat. vid. Knipſchild. *l. c. c. 4. n. 1.* Ex qvo ipsô eò difficilior evadit qvæſtio, An fœdus Hanſeaticum

appro-

approbandum, licitumq; cenſendum? Licitum hoc fuiſſe, affirmantes pro ſuâ ſententiâ ſtabilienda provocant ad Receſſus Imperii, ubi approbatum legitur: qvidam confugiunt ad Inſtrum. Pacis Osnabr. art. 8. ubi Burgoldenſis *in antea cit. tract. art. 8.* diſertè affirmat Imperatorem ſine conſenſu Ordinum fœdera inire non poſſe, vice versâ, Ordinibus & Statibus imperii liberum relinqvi inconſultô Imperatore fœdera etiam cum exteris inire, dummodo non vergant in præjudicium Imperii: Paulò poſt idem Aut Anonym. Subjicit, qvod ſingulis Ordinibus licitum ſit, ſe colligare fœderibus defenſionis, & ob publicam utilitatem & conſervattionem ſecuritatemq; talia fœdera celebrare permiſſum ſit. Hinc, cum civitates inter ſtatus imperii recenſeantur, concludit ille, haſce minimè excludendas eſſe. Negantes verò adducunt (1) qvod fœdera Civitatum ſeu ſubditorum regulariter citra conſenſum ſuorum Principum & Regum prohibeantur, cum nullibi ſubditis hoc liceat. *L. 3. C. de Summ. Trinit. L. 1. & 2. C. de ſedit* (2) Conjurationis Speciem præſeferat hæc confœderatio ſubditorum ſine præſcitu Superiorum. (3.) In A.B. Caroli IV. c. 15. omnes confœderationes qvorumcunq; ſubditorum improbari. (4) Status melioris conditionis non eſſe, qvàm Imperatorem, cui id citra conſenſum comitialem non licet *dict. inſtr. pac. art. 8.* Hæc & alia proferunt, qvæ tamen per hodiernam pacificationem Osnabr. abrogatæ leguntur; & qvæ partim de conſpirationib9 & rebellionibus, non vero de fœderibus ſecuritatis loqvuntur: ultimum qvod attinet, dicimus diverſum eſſe in Imperatore, cujus fœdera, cum & offenſiva eſſe poſſunt, majorem cautelam reqvirere videantur, *d. c. 15. A. B.* Confœderationes vero Civitatum approbantur in hiſce verbis: *Qvas Principes & Civitates* &c. np. ſi mutuæ defenſionis fœdera ob utilitatem & ſecuritatem publicam contraxerint, qvod meritò de fœdere Hanſeatico dicendum & aſſerendum, hoc enim fœdus contra

præ-

prædones ob ſecuritatem commerciorum & commodum publicum citra præjudicium Superiorum erectum eſſe conſtat. Ne dicamus, conventus Hanſeaticos Imperatores, Reges & Principes ſplendidisſimis ſuis Legationibus dignatos fuiſſe; ut & adhuc paucis ab annis nim. Anno 1598. uno eodemq; tempore Imperatoris, Regis Hiſpanici & Polonici legatos Comitiis Hanſeaticis interfuiſſe erit notorium.

§. 3. Originem hujus fœderis Hanſeatici qvod concernit, de qvâ valdè incertâ maximè inter ſe certant Autores, dum qvidam hanc deſcendere putant, qvod, cum à vicinis Principibus & Dominis, præprimis verò à Danis & Cimbricæ Cherſoneſi incolis ac Svecis, Holſatiæ, Lünæburgi & Saxoniæ regiones & civitates nimium infeſtarentur, & in commerciis impedirentur, illæ pro defenſione, ad promovenda commercia libera, de mutuo invicem auxilio præſtando convenerint incepiſſe hoc fœdus putat Knipſchild. l. c. & qvidem paulò ante tempora Friderici II. Imperatoris circa Annum Chriſti 1200. Alii referunt originem ad Seculum XIII. alii extendunt initium hujus ad tempora, qvæ anteceſſerunt nativitatem & Epocham Chriſti. Verum exiſtimat Nobiliſs. Dn. D. Conringius Diſſert. de Urbib. Germ. th. 95. hoc conditum ſeu initum fuiſſe ſeculo illo XII. declinante, cujus ſententiæ cum Knipſchild. congruenti noſtrum addimus calculum. Et hæc de origine dicta, circa Originationem mirè etiam variant Autores: Qvidam denominationem Civitatum Hanſeaticarum petunt à voce An & See aſpiratione obliteratâ, qvaſi An See-Städte. h. e. à ſitu maris eas derivant, qvod pleræq; ſint maritimæ ſeu ad mare ſitæ; alii à voce Hanſen, qvæ vox eminentes præ aliis olim notabat, unde die groſſen Hanſen dicuntur. vid. Kuricke de Jur. Marit. ad princ. Nonnulli à Gothico vocabulo Anſi deducunt, qvaſi Proceres & Heroës vel Semi-Dei dicti, unde in idiomate

inſ-

inf. Saxon. uſu venit, ubi Ironicè Hanſi appellari ſolent, dat willen grote Hanſen ſyn. it. en gewaldiger Hanß. vid. Knipſchild. all. loc. c. 3. n. 3. & 4. Ex qvibus apparet, vocem illam aliqvid magni & præcipui denotaſſe. Conf. Reinking. *de R. S. E. lib. 1. claſſ. 4. c. 20. n. 54.* Alii dictas volunt qvaſi Handelſtätte à Commerciis, qvæ in illis vigent: aliiqs. Anſehnliche Stätte/ h. e. ſpectabiles, eò, qvod præ aliis præemineant. vid. Reinking. *l. c. n. 56. & ſeqq.* Kurike, Knipſch. *loc. alleg.* Dicuntur etiam Hain und See-Stätte ſecundum Receſſus imperii. vid. Limnæus *J. P. lib. 7. c. 1. n. 60. & ſeq.* cui Hain idem eſt, qvod Magnus, vox ab Hunnis deſumpta, qvorum procera erat ſtatura. conf. Knipſch. & Limn. all. loc. Alii Haſce Civitates Hanſeaticas derivant, & qvidem merè alluſivè, à manu, ſeu Hand/ qvod mutuum defenſionis vinculum hæc ſocietas denotat. Limn. l. c. n. 66. De numerò harum, qvem, qvidam LXXX. ſuperare, alii ad LXVI. reſtringere cupiunt, nihil addimus. Conf. hàc de re Dn. Conring. l. c. & Autores alleg.

§. 4. Hiſce de fœdere Hanſico præſuppoſitis, jam deſcendimus ad Jus noſtrum Stapulæ, qvod tunc temporis, qvo Civitates Hanſeaticæ ad ἀκμὴν qvaſi pervenêre, maximè florere cæpiſſe cenſetur. Ut autem κατὰ τάξιν procedamus, conſvetam & hactenus ſervatam methodum, qvæ in omni fermè tractatione occurrit, obſervantibus nobis conſideranda obvenit tum definitio Nominalis, tum etiam Realis: de illà prius & qvidem paucis erimus ſolliciti; in qvà præ reliqvis nobis ponderanda Etymologia vocabuli Stapulæ, cujus denominatio valdè indifferens eſt; Nonnulli dictam volunt à latino Stabulo, nempe ab adjuncto ſ. loco publico & in urbe jure ſtapulæ gaudente deſignato, ad qvem Principis vel alterius ſummam poteſtatem poſſidentis authoritate & privilegio merces advectæ vendendi causâ convehuntur. Alii à Gallicâ voce Eſtable; qvæ deductio eſt Guicciardini in deſcript. Belgii, & tacitè

approba-

approbatur à Joh. Limnæo *de Jur. publ. lib. 2. c. 9. n. 131.* Alii tandem, & noſtra ſententiâ omnium rectiſſimè à termino technico Stapeln in emporiis Hanſeaticis uſitato, & idem, qvod merces exponere, & iterum compingere denotante, derivare ſatius ducunt. Loccen. *de Jur. Marit. lib. 1. c. 10. §. 2.* Magnificus Dn. D. Ziegler. Patronus atq; Præceptor ætatem devenerandus in *Diſs. de Jur. Commerc. th. 78.* Fritſch. *de N... c. 10. & ſeq.*

§. 5. Excuſsa nominis deductione, operæ pretium erit, ut illa Jura negotiaq; qvæ vel cum noſtro jure Stapulæ à nonnullis planè confunduntur, vel aliqvalem qvidem nanciſcuntur affinitatem & ſimilitudinem, eadem tamen cum eo proinde non cenſenda, ab eô, qvantum fieri poteſt, diſcernamus. Primo qvaſi loco occurrit *Jus Emporii*, qvod cum Jure ſtapulæ expreſsè confundit Chriſtoph. Beſold *Theſ. pract. ſub voce* Staffel/ſ. Stapelgerechtigkeit *in verbis: Qvi enim habet jus Emporii* die Staffelgerechtigkeit &c. Verum, (etſi non negemus, jus emporii, in latiſſimo ſenſu acceptum, ſub ſuo ambitu jus ſtapulæ continere, & ideò hoc ipſum illius nomine facile inſcribi poſſe, præcipuè ſi vocem emporii, qvemvis locum mercibus exportandis & importandis aptum notantem inſpiciamus; qvibus tamen negotiorum diverſitatem naturamve eruere ſolicitè & accuratè diſterminare curæ hactenus cordiq; fuit, illi jus emporii & jus ſtapulæ diverſa jura eſſe, illicò deprehenderunt. Pingujus jus emporii jure ſtapulæ cenſet Joh. Marqvard. *de Jur. Mercat. lib. 2. c. 6. n. 7.* & ſupra cit. Dn. D. Ziegler. *d. diſp. th. 79.* Jus ſtapulæ enim tendit tantùm ad civium & incolarum illius civitatis jure dicto gaudentis commodum & utilitatem, in eô præprimis conſiſtentem, ut ab exteris merces advehentibus, & ab aliis exteris eaſdem ementibus vectigalia Magiſtratibus perſolvantur, & alia, qvæ ex mercatorum mercimoniorumq; freqventiâ

tiâ provenire ſolent commoda, ad ipſos cives redundent; in promtu præprimis mercium difformium pro vili qvandoq; pretiô comparatione & emptione exiſtente. Jus emporii vice verſâ in exterorum utilitatem primariô tendit, cujus vigore qvivis mercatorum promiſcuè merces vendere & emere ad [illegible]um commodum poteſt.

§. 6. Placet hic ad meliorem hujus diſcriminis intellectum verba Leuberi *de Jur. Stap. Magdeb. n. 490.* & ſeq. ex Joh. Marqvard. *de Jur. Commerc. lib. 2. c. 6. n.* 8. huc transferre: das Jus Emporii erſtrecket ſich noch weiter / und iſt vom Jure ſtapulæ und Nundinarum dergeſtalt unterſchieden / daß wo ermeldete nundinæ und ſtapulæ ſeyn / da mag auch ein frembder Handelsmann von ſolchen frembden Handelsmann die Wahren kauffen / und haben dabey die Bürger und Einwohner des Ohrts / da Jahr-Märckte und Stapeln gehalten werden / mehr nichts den gute beqveme Gelegenheit zu handeln / und daß der Obrigkeit / Zolle / Wehrgeld / Marckgeld und Acciſen vermachet wird / und daß die Einwohner und Bürger etlicher Orten den Vorkauff vor andern haben. L. 2. ubi gloſſ. verb. tradere; verb. hæc. ff. de Nund. Aber wo das Jus Emporii in vollem Flor iſt / da mag ein frembder wohl frembde Wahren zu führen / ſolche niederlegen / und des Orts verhandeln oder verkauffen / und zwar allein den Bürgern: Aber an ſolchen Ort dörffen frembde von frembden keine Wahren erhandeln / ſondern die frembde müſſen die jenige Wahren / ſo ſie erhandeln oder erkauffen wollen / allein von den Bürgern des Orhts kauffen erlangen und handeln. Addimus & illud, emporiorum nomine illa propriè oppida locave venire, in qvibus celeberrima & freqventiſſima non tantum exercentur commercia, ſed & in qvibus portus maritimi reperiuntur Handel-Städte an der See gelegen. Marqvard. d. l. n. 9. Dotatas vero Jure Stapulæ

 pulæ

pulæ & alias eſſe civitates, in qvibus maritimæ negotiationes haud qvaqvam vigent, in aperto hodiè poſitum.

§. 7. Ex qvibus ſpontè fluit diſcrimen etiam inter Jus portus, & noſtrum Jus ſtapulæ. Portum verò hic non domum vel locum, in qvem merces importantur & exportantur, prouti ita accipitur in *L. 59. de V. S.* ſed ſtationem concluſam & munitam à ventorum procellarumq; turbine ac piratarum invaſione in mari vel flumine, ut tutò ſtare poſſint, denotare & inter publica vectigalia Ulpianum in *L. 17. §. 1. ff. de V. S.* vectigal portus jamdudum retuliſſe, & Fridericum Imperatorem *2. F. 56.* regalium claſſi jus portus inſeruiſſe præſupponimus. Nec qvaqvam igitur à Jure portus ad jus ſtapulæ inferendum eſſe, partim ex conditione diverſorum illorum Jurium, partim ex locorum qvalitate, ſatis patere putamus, cum jus portus civitati non ſit conceſſum, qvæ tamen jure ſtapulæ gaudere poteſt, & ſæpè numerò actu pollet.

§. 8. Secundâ vice ſe ſiſtit Jus Geranii **Krahen Gerechtigkeit** germanico idiomate dictum, qvod itidem â noſtro Jure Stapulæ ſubtiliter diſcerni poteſt. Dictum illud eſſe ab inſtrumento tractorio ad flumina & portus collocato, qvô vaſa mercibus repleta navibus extrahuntur, iterumq; imponuntur ex Loccenio tradit Marqvard. de *Jur. Comm. lib. 2. c. 6. n. 11.* Excutiendum jam diſcrimen inter Jus Stapulæ & jus Geranii latens. In duobus præprimis id conſiſtere deprehendimus: primò Jure ſtapulæ conceſſô impeditur libera navigatio, dum locum illum, cui præfatum Jus competit, non licet navim ſive currum onuſtum ſine prævia mercium expoſitione præterire; Jure Geranii autem libero tranſitui & navigationi nullum ponitur impedimentum. Deinceps Jus Stapulæ primariò commerciorum propagationem, & emporii ſeu loci, jure eô dotati, utilitatem reſpicit; Jure Geranii autem utilitati & commodis Principis vel Reipubl., partim ad conſervandam in mercimoniis

juſtitiam

juſtitiam, partim ad evitandas mercatorum, eò qvandoq; contendentium, ut vectigalibus ſolvendis ſe ſubtrahere poſſint, fraudes inſerviente. Klock. *de Contribut. c.* 1. *n.* 12. Marqvard. *d. l.* Magnific. Dn. Ziegler. *diſp. cit. th.* 79.

§. 9. Diverſitatem tandem, qvæ noſtro Juri ſtapulæ intercedit cum iure Nundinarum & Mercatus, paucis attingere placet. Cum igitur Jus noſtrum ſtapulæ ita ſit comparatum, ut non ſtatis & certis temporibus incluſum ſit, verum ſemper & ſingulis diebus vigeat, & in uſu perpetuò ſit penes eos, qvibus conceſſum eſt hoc privilegiũ;contra vero nundinæ ſtatutis & certis diebus in civitate vel loco mercandi causâ à ſummo Imperante conſtitutò celebrentur, ideò ex eô diſcrepantiam inter cæteras, qvas ex propoſiti ratione præterimus, differentias inter jus ſtapulæ & jus nundinarum reſultare opinamur. Diſpeſci aliàs nundinæ ſolent in publicas ſ. ſolennes, annuas, ſemeſtrales vel hebdomales. vid. Knipſchild. *l. c. Lib.* 5. *c.* 23. §. 1 Reinking *de R. S. E. claſſ.* 5. *c.* 6. *n.* 54. ἐν παρόδῳ & obiter notandnm, qvod mercatus nomine nundinarum non veniat, ſed diverſa ſpecies ab his conſtituatur: ſcil. Mercatus locus eſt venalitiis rebus die deſtinato vendendis deputatus, ſeu forus venalis certis diebus inſerviens cum aliqvo privilegio: Nundinæ vero dicuntur ſtatuti, dies in Civitate vel loco mercandi causâ liberè conceſſæ à Principe cum immunitate donata: Sunt verba Magnifici Dn. D. Ziegler. *l. c. th.* 83.

§. 10. Excuſsâ definitione nominali, ad Realem facimus progreſſum: Sufficiat autem nobis aliqvalis Juris Stapulæ deſcriptio, qvà illud definire placet, qvod ſit *Jus merces, qvæ prætervehuntur, eum in finem attinendi, & tamdiu qvaſi ſiſtendi, ut non prius, qvàm exoneratæ vel venum expoſitæ vel vectigalia ſolutæ fuerint, aliò transferantur.* Hoc Jus meritò inter Regalia ſeu Majeſtatis jura Majora referimus, vi enim ſummæ poteſtatis, qvæ cauſa efficiens hujus juris erit, poteſt qvilibet Princeps, qvi τὸ

 κύριον

κύριον in Republ. obtinet, hoc Jus cuidam civitati pro arbitrio concedere, adhibito tamen hoc diſcrimine, ne ſimpliciter cuilibet civitati hoc privilegium impertiat, ut exinde plus detrimenti qvam emolumenti Reipubl. redundet; ſemper enim bonum publicum privato præferendum erit, & id, qvod utilius eſſe Reip. intellexerit, ſeqvi preſtat. *L. 5. ff. de oper. publ.* Cum ergò Majeſtas circa commercia ut principale ſibi vindicat poteſtatem, multò magis circa acceſſorium ſcl. jus ſtapulæ, qvod meritò reſpectu commerciorum ita dici poteſt, cum propter commercia hoc Jus conſtitutum cenſetur.

§. 11. Cauſæ efficienti ſubjicimus cauſam materialem, in objectô partim, partim ſubjecto conſiſtentem. De Objectô primitùs tractabimus, qvod merces conſtituunt, in cujus naturam, & qvæ propriè nomine illius veniunt, paucis inqvirere allubeſcit. Mercis appellationem ad res mobiles tantum pertinere expreſsè diſſerit Ulpianus JCtus in *L. 6. ff. de V. S.* Ratio illius in promptu eſt: Cum enim Merx à mercando ſeu nnndinando vel negotiando dicta perhibeatur, eô ipsô ſimul indicatur, res immobiles illius nomine decorari propriè non poſſe, qvod res immobiles à nundinis ad alias nundinas à loco altero in alterum exportari & importari neqveant. Joh. Gœdd. *ad d. L. 66. de V. S. n. 4.* Joh. Marqvard. *de jur. Mercat. lib. 2. c. 1. n. 7.* Hinc Cajus JCtus in *L. ult. ff. de condict. tritic.* mercis nomine vinum oleum, frumentum complectitur. Verum, licet aliàs homines inter res mobiles, vel accuratiùs ſe ipſos moventes omnino ſint referendi, ex Africani tamen reſponſo in *L. 207. de V. S.* illi mercis appellatione non continentur; Hinc & illi, qvi ſervos venales exponunt, non mercatores, ſed venalitiarii dicuntur d. *L. 107. L. 73. §. 4. ff. de Legat. 3.* Utut enim venalitiarii illi aliàs dicantur, qvi qvæſtus causâ venalitiarum rerum negotiationem exercent, qvoniam tamen, ut dictum, mercis nomen in ſervis non obtinet, ideò maluerunt Romani, ſub generaliori venalitiariorum nomine negotiatores ſervorum continere, aut

qvaſi

qvaſi ſpeciem mercatoribus contradiſtinctam conſtituere. Gædd. *d. l. n. 2.* Qvicqvid tandem eorum ſit, ſufficiat hic notasſe, mercium nomine res mobiles tantum propriè venire, nec mutua hic reciprocatio protinus facienda, ac ſi omnes vice versâ res, quæ mobilium numero aliàs continentur, mercium claſſi accenſendæ, ſed inſpicienda earum ſimul natura, an mercandi, negotiandi, qvæſtusve faciendi gratiâ habeantur nec ne. *L. 32. §. 2. ff. de Uſufr. leg.*

§. 12. Multæ eqvidem res mobiles reperiuntur, ut caſeus, butyrum, frumentum, lana &c. qvæ tamen non prius merces dici merentur, qvàm ſi negotiandi causâ fuerint comparatæ. Hinc bona ſua obligans, non confeſtim merces obligare voluiſſe cenſendus, qvod eæ bonorum ſuorum appellatione non contineantur per *L. 73. §. pen. de Legat 3.* qvoniam eô non habentur animo, ut in patrimonio & eôdem perpetuo loco permaneant, ſed ut qvæſtus causâ è manu in manum recepto auctiore pretiô transferantur. Gœdd. *d. l. n. 5.* Alioqvin non diffitemur pro ſubſtratæ materiæ diverſitate mercis vocabulum ad omnes negotiationes, & proinde etiam immobiles, qvippe qvæ commerciis non exemptæ, pertinere; ſic in edicto de tributoriâ actione appellationem mercis anguſtiorem ad omnes negotiationes, non tam propriâ verbi illius vi, qvàm permiſsâ edicti interpretatione Pedius extendit teſte Ulpiano in *L. 1. §. 1. L. 5. §. 4. ff. de Tribut. act.* Effecit nihilominus diverſa hæc mercium acceptatio, ut inter JCtos Wittebergenſes & Lipſienſes tanta controverſia olim exorta fuerit, an merces in tabernâ retentæ mobiles an immobiles dicendæ, qvanta condigna cenſebatur Electorali deciſione, qva ea, qvæ merces mobilium nomine contineri defendit, ſententia approbata, & multis deinceps præjudiciis confirmata, ut Nobiliſſ. atqve Excellentiſſimus Dn. D. Præſes Patronus atq; Præceptor ætatem venerandus in prælect. privat ad *ff. tit. 4. de Tribut. act. & tit. 2. ff. in qvib. cauſ.*

 pign.

pign. vel hypoth. ſatis accuratè docuit. Conf. etiam Matth. Berlich *concluſ. pract. part. 2. concluſ. 29. n. 37. & ſeq.* Dn. Carpzov. *Juriſpr. forenſ. part. 3. conſtit. 24. def. 9.* De cæterò, nondum videtur ſufficere, mercium propriè ſic dictarum naturam expoſuiſſe, ſed neceſſe ulterius, ut eas ipſi applicemus mercaturæ & commercio. Cum enim non omnes res, utut mobiles, commercii ſint capaces, ſed qvàm plurimæ reperiantur, qvarum vel ex toto vel ex parte nullum eſt commercium, de qvibus videri poteſt Marqvard. *de Jur. Mercat. lib. 2. c. 1. n. 19. & ſeq.* & Dn. D. Ziegler, *diſſ. cit. de Jur. commerc. th. 38. & ſeq.* ideò nec noſtri Juris Stapulæ objectum eædem eſſe poterunt, cum illud ad commerciorum florem inſigniter faciat.

§. 13. Et imò, licet dentur merces, qvæ in aliis commerciorum generibus modiſve locum inveniunt, in noſtro tamen ſtapulæ Jure non protinus objecti vicem ſuſtinent. In genere qvidem ac indeterminatè eæ hic intelligi debent merces, qvæ, ut prætervehi posſint, aptæ natæ vel effectæ, cum autem pro diverſitate tum locorum, tum mercium noſtrum Jus Stapulæ valdè variet, ideò inſpiciendus probè & conſiderandus modus privilegii vel Juris ſtapulæ concesſi; qvod relatione ad alias civitates & emporia habitâ, hoc ipſum odioſum & proinde ſtricti Juris cenſendum, nec ad alias temerè qvàm expreſſas conceſſione Superioris merces extendendum. Qvodſi igitur locus fortean reperiatur, cui Jus ſtapulæ indiſtinctè & indeterminatè conceſſum, (Licet id ipſum conjicere ob datam rationem non facilè liceat) utiq; non peccabunt loci illius Cives, ſi omnes promiſcuè merces attineant, qvod aliàs nemini qvis faciat injuriam, qvi Jure ſibi conceſſo utitur. Qvodſi verò merces determinatæ & definitæ fuerint in conceſſione Imperiali, earum ratio præcisè habenda, nec citra violationem privilegii ad alias non expreſſas merces prorogari temerè poterit. Chriſtoph. Beſold. *Theſ. Pract. verb.* Staffel und Stapelgerechtigkeit. Præcipuè

cipuè vero potulenta, eſculenta, & in genere ad victum qvotidianum, ſpectantia jn re ſtapulæ comprehenduntur, ut eò major illorum adſit copia. Magnific. Dn. Ziegler. *de Jur. Commerc. th.* 80. Sic de Middelburgo Zelandiæ teſtatur Limn. *J.P. lib.* 2. *c.* 9. *n.* 131. illam habere ſtapulam vinorum ex Galliâ, Hiſpaniâ, Luſitaniâ, provinciis cœteris in hanc Belgiam advehi ſolitorum; qvare tenentur tam nautæ qvam negotiatores naves ſuas vinarias eò advertere & vina venum exponere.

§. 14. Interea non negamus, alias & difformis conditionis qvalitatisve merces in jure ſtapulæ concedi & contineri poſſe: dictas in genere Staffelbahre Güter. Sic Chriſtoph. Lehmann. *in Chron. Spirens. lib.* 4. *c.* 22. de nonnullis civitatibus ita differit, und haben dieſe Gerechtigkeit / welche Schiffe den Rheinſtrohm auff- und abfahren/und mit Staffelbahren Gütern beladen ſeyn. &c. Accuratè igitur diſcernenda ab invicem ſunt Staffelgüter und Meßgüter / ſo nicht Staffelbahr/denn der Staffelbahren Güter halben muß man ſich der Stadt Speyer Staffel-Freyheiten gemeß halten und Staffel-Recht halten. Mit den Meßgütern aber/ ſo man berechtiget/mag man unausgeladen fürüber ſchiffen. Paul. Matth. Wehner. *pract. obſerv. in verbo* Staffel-Recht. Aliàs merces, ut ita dicamus, ſtapulares nos in præſentiarum determinare non poſſumus, ſed, ut ante diximus, attendendus probè, & inſpiciendus tenor privilegii, vel conceſſionis Juris Stapulæ, & ex eò demum earum qvidditas qvam ſtrictè deſumenda.

§. 15. Hactenus de Objecto Juris Stapulæ; jam ad ſubjectum, qvod duplex facimus; Paſſivum & Activum, progredimur. Paſſivum dicimus Mercatores vel nautas, qvia Jus ſtapulæ in eos ſuam qvaſi exerit operationem, dum ipſi merces ſuas pro lubitu non poſſunt prætervehere, ſed eas priùs venum exponere tenentur. Per Mercatores aliàs proprie non intelliguntur

negotiato-

negotiatores qvi officinæ vel tabernæ præſunt. *tit. Cod. negot. ne mil. lib. 12.* neq; Campſarii, qvi omne genus pecuniæ in promptu habent, ut deſiderantibus pro lucro privato præſentare poſſint, ſed qvi qvæſtus liciti faciendi conſeqvendivè cauſâ mercaturam actu freqventant & qvaſi cum averſione emunt, merces in qvantitate tenentes, easq; rurſum in copiâ vendentes, in qvô ipſi mercatores à propolis & revenditoribus germanicè Höcker/wieder Verkäuffer/ und Land Krämer/ qvi merces minutatim ac ad ulnam, menſuram &c. diſtrahunt, diſcrepant. Joh. Marqvard. *de Jur. Mercat. lib. 1. c. 7. n. 42.* In ſubſtratâ autem materia ſeqveſtramus ſubtilem inter Mercatores & alios negotiatores Romanis qvoq; cognitam diſcrepantiam, vid. Calvin. *Lexic. jurid. ſub voco negotiatores*, & per mercatorem omnes, qvi mercibus negotiantur, i. e. emunt eas, ut carius vendant, intellectos volumus. Qvamvis autem ipſi mercatores in navi, qvæ prætervehitur, & ad qvos merces in eà contentæ ſpectant, non adſint, nautis tamen navim appellere & merces venum exponere incumbit. Accepatur qvidem vox nautæ in ſtrictiori conceptu, pro eô qvi navim exercet, i. e. ad qvem omnes obventiones & reditus ſpectant, ac Magiſtro navis, cui gubernatio hujus commiſſa, contradiſtinguitur, iterum tamen per nautas omnes eos, qvi navis navigandæ causâ, modo de mercibus diſponendi qvædam poteſtas ipſis conceſſa, in nave ſunt, intelligimus. *L. 1. §. 2. ff. naut. caup. ſtab. &c.*

§. 16. Dicta tamen hactenus de exteris tantùm mercatoribus & nautis intelligenda; Incolæ enim ſeu cives, qvibus hoc jus in alios exercendi permiſſum eſt, ab hoc onere ſunt exempti, uti ipſe Lehmann. *d. loc. c. 22. lib. 4.* expreſſe, fatetur: Die Bürger haben/inqvit, damahls die Gerechtigkeit geſuchet/ und erôbert/daß ſie die Güter/ſo ſie zu Schiff geladen/ an der Kaiſerlicher Zollſtadt zu Speir nicht verzollt / oder kein

Accis

Accis oder Niederlage davon entrichtet. Hinc patet, qvod exteri, qvi jus civitatis ibi non acqviſiverunt, hoc jure obſtricti, ad redimendas merces, telonium ſolvere teneantur. Verùm, alterius Civitatis civem qvâm optimè hoc jure gaudere poſſe non negamus, unde ad ſtabiliendum hoc, diſqviri hic poſſet; an qvis duarum Civitatum civis aptus erit? qvod certo reſpectu affirmamus, etiamſi in unâ tantùm civitate domiciliũ teneat, tamen ex parte alterius Civitatis Jure fruitur propter commercia, & ſic partialis erit civis, qvi qvidem alibi habitans, cum civitate alterius territorii confœderatus, uno hoc pleni civis Jure ſcil. ſtapulæ, non vero omnibus privilegiis & Juribus Reip. uti cenſetur. vip. Knipſchild. *de Jur. & privil. civit. lib. 2. c. 29. §. 35. & 85. L. 29. ff. ad Municip. l. 6. & 7. C. de Incol. vid.* Liebenthal. *coll. polit. exerc. 5. qvæſt. 6.* & Dn. Cellar. Polit. *lib. 1. c. 7. n. 12. & ſeqq.*

§. 17. Subjectum autem activum, qvod exercet jus ſtapulæ, eſt Civitas, non qvâ talis, alioqvin illud in commodum nonnullarum civitatum introductum in extremum omnium facilè tenderet detrimentum, ſed qvæ vel principali indulgentiâ ac privilegio vel præſcriptione jus illud ſtapulæ adepta. Neq; erit facilè, qvi de freqventiâ iſtiusmodi Civitatum & pluralitate qvicqvam dubitare ſuſtineat, omnes tamen eas hic recenſere, aut ſingularia cujusvis privilegia curioſè ſcrutari propoſiti interdicit ratio. Præcipuas tamen paucis ſi attigerimus, lectori adeo ingratum non futurum confidimus. De Ratisbonâ Ingolſtadio & Paſſavio ad Danubium teſtatur Chriſtoph. Beſold. verb. Staffel oder Stapelgerechtigkeit; utut inter Paſſavienſes & Ratisbonenſes de illo Jure ſtapulæ magnam fuiſſe contentionem ex Mynſing. conſ. 19. tradat Joh. Marqvard. *de Jur. Commerc. lib. 2. c. 6. n. 22.* Ad Moſellam hâc immunitate Treverim gaudere, & in Viſurgi unicam Bremam eam prætendere, præfatus atteſtatur Marqvardus & Limnæus de

J. P. lib. 2. c. 9. n. 132. Ad Rhenum tres ſitæ civitates hoc ſtapulæ Jure dotatæ, Colonia Agrippina, Moguntia & Spira. Chriſtoph. Lehmann. *Chron. Spirenſ. lib. 4. c. 22.* Solcher Staffel/ inqvit, ſind in den Städten am Rheinſtrom/ Cölln die erſte/ Maintz die andere/ und Speir die dritte &c. Wratislaviam, nobiliſſimum alias Emporium, hoc jus ſtapulæ Anno 1511. à Wladislao Poloniæ Rege eâ ratione impetraſſe, ne qvis Polonorum vel Germanorum negotiandi causâ Wratislaviam prætеriret, niſi merces prius depoſuiſſet, teſtis eſt Jocob. Schikfuſs. in der Schleſiſch. Chron. *lib. 1. c. 38. fol. 180.* V. etiam Loccen. *de Jur. marit. lib. 1. c. 10.* Taceamus controverſias inter Hamburgum & Magdeburgum hoc ſeculo qvâ ius ſtapulæ acriter agitatas, qvod illæ eam ſupponant, deſiderentve cognitionem, qvæ noſtram tranſcendant cathedram. Magnif. Dn. D. Ziegl. *Diſp. de Jur. Commerc. th. 81.* Vid. interim Marqvard. *d. l. n. 24. & ſeq.* Cæterum qvotqvot ſint Civitates, qvæ jus ſtapulæ prætendunt, omnes tamen vel Principis ſeu ſummam tenentis poteſtatem autoritate vel præſcriptione id qvæſitum habere debent. De priori acqvirendi hoc privilegium modo nullum reſtat dubium, qvod ex ſuperius in th. 10. dictis abundè pateſcat, cauſam efficientem illius eſſe ſummam poteſtatem, unde poteſtatem concedendi jus ſtapulæ inter regalia hactenus numeratam eſſe in confeſſo eſt, (Klokk. *l. c. de contrib. c. 3. n. 42.* ad Bannalia anuumerari hoc jus dicit; ſed qvid eo intendit, non ſatis liqvet) & qvidem adeò, ut nec Electores in ſuis Electoratibus ditionibusq; ſine peculiari Imperatoris conceſſione jus ſtapulæ ſibi arrogare poſſint. Eapropter, cum Elector Palatinus Rheni Anno 1575. zu Oppenheim ejusmodi jura der Staffel-Freyheit uſurpare cæpiſſet, per Spirenſes mandato Cæſareô pœnali ſine clauſulâ impetratrô, hoc ei inhibitum eſt, prouti ex Gylmanno refert Wehner. *obſerv. pract. voce* Staffel-Recht.

§. 18. Et

§. 18. Et id tandem ex dictis fluit, qvod uti aliàs regalium conceſſio ſtrictè accipienda, & conceſſis qvibuſdam regalibus conceſſio iſthæc ad ſimilia porrigi nō debet. Dominic. Arum. *de Jur. publ. vol. 3. diſcurſ. 15. th. 119.* Ita licet regalia qvædam alicui expreſsè conceſſa, & generalis clauſula deinceps ſit ſubjecta, cum omnibus & qvibuscunqve aliis, jus ſtapulæ tamen, ſi ſpecialiter non ſit expreſſum, non protinus conceſſum erit, ſed ea tantùm, qvæ ejuſdem ſunt generis & qvalitatis cum Regalibus nominatim expresſis conceſſa perhibentur. Qvoad alterum vero acqvirendi jus ſtapulæ modum, præſcriptionem ſcl. res non adeò videtur deciſa; qvod regalia oſſibus Principum ita inhæreant, ut exinde divelli, vel in inferiorem transfundi neqveant, uti Matth. Stephan. *de Jurisdict. lib. 2. p. 1. c. 7. n. 24.* diſſerit.

§. 19. Sed verò formandus hic prius controverſiæ ſtatus; Neqve enim id in præſenti intendimus qvæſtione, qvod Regalia præſcriptione ita acqviri poſſint, ut Principi adimantur, & in præſcribentem transferantur: Sed potius, ſicut alias regalia, uti vulgò dicuntur Majora, non privativè, ſed cumulativè, conceſſa intelliguntur, ita, & cumulativè, non privativè eadem præſcribi aſſerendum. Henric. de Roſenthal. *Synops. Jur. feud. c. 5. concluſ. 18.* Deinde non quævis præſcriptio hic intelligenda, ſed ea tantùm, cujus initii nulla extat memoria. Tandem nec ea jura noſtro ſubjacēt conceptui, qvæ in ſignum recognitionis ſuperioritatis Majeſtatis Imperatoriæ ipſi competunt Imperatori. Licet enim Ferdinand. Vaſqvius *controv. illuſtr. lib.* 1. *c.* 2. *n* 14. *c.* 22. *n.* 19. & *lib.* 2. *c.* 72. *n.* 18. jus ſuperioritatis adverſus Principem tempore immemoriali præſcribi poſſe ſentiat. Rectius tamen diverſum aſſerunt citatus Roſenthal. *tract. feud. c. 5. concl. 16.* & Andr. Gail. *obſerv. pract. lib.* 1. *obſerv.* 21. *n.* 16. Cætera a. regalia, utut in ſignum ſupremæ poteſtatis Principi reſervata ſint, (potius in noſtro imperio relicta ſecundum Burgold. *p.* 1. *diſc.* 10. §. 15. *in. fin.*) immemoriali tamen tempore omninò præſcri-

 bi

bi poſſe, tradunt cit. Roſenthal. *d. l.* And. Gail. *d. l. n. 15. & de pac. publ. lib. 1. c. 6. n. 11.* Hermann. Vultej. *de Feud. lib. 1. c. 9. n. 21.* Conrad. Rittershuſ. *partit. feud. lib. 1. c. 18. qvæſt. 7.* Iſtiusmodi enim præſcriptio habet vim privilegii ab Imperatore tributi, & æqvipollet conceſſioni ſpecialiter factæ Domin. Arum. *de Jur. publ. vol. 3. diſc. 15.* th. 121. Et ſi juri Canonico in præſenti negotio authoritas qvædam transſcribenda, hæc ſententia expreſsè approbata reperitur in c. 26. in verbis: *vel ex antiqvâ conſvetudine â tempore, cujus non extat memoria.* X. de V. S.

§. 20. An autem ſcientia Imperatoris præcisè reqviratur, ulterioris eſt diſqviſitionis; Eſſe eqvidem qvi eam rigerosè reqvirunt, eſſe viciſſim, qvi Præſidis vel Magiſtratus loci ſcientiam ſufficere contendunt, teſtatur Roſenthal. *d. l.* Sed neutram deſiderari rectius ſentit Vultej. *d. l.* & Domin. Arum. *d. l.* De jure demum Saxonico regalia immemoriali tempore præſcribi defendunt Petr. Heig. *p. 1. qvæſt. 16. n. 46. & ſeq.* Benedict. Carpzov. *p. m. reſponſ. lib.* 1. *reſponſ. 44. n. 20.* Qvodſi igitur in regalibus in genere prædictâ ratione præſcriptio obtinet, parata erit illatio, jus ſtapulæ qvoq; eódem modo acqviri poſſe, qvod aliàs ea, qvæ de genere prædicantur, etiam de ſpeciebus regulariter dici ſoleant. Hinc nonnullas Civitates ſoli poſſeſſioni & continuo uſui inſiſtere putat Magnif. Dn. Ziegler. diſp. *de Jur. Commerc. th. 81.*

§. 21. Ex prædictis jam ſatis conſtare confidimus, formam noſtri Juris ſtapulæ ex tenore privilegii, conceſſionisve Imperatoriæ vel determinatà præſcriptione petendam eſſe. Anxiè igitur & accuratè verba privilegii inſpicienda, & ſi qvid in illis non reperiatur expreſſum, pro omiſſo illud habendum, qvod hujusmodi privilegia, utpote â Jure communi recedentia, ſtrictisſimè & ſecundum verborum tenorem ſint intelligenda. Neq; tamen ſub jure Stapulæ neceſſitas vendendi in loco, ubi id exerceri conſvevit, perpetuò comprehenditur,

ſed

ſed qvandóq; in ſolà vectigalis ſolutione, aut vehiculorum mutatione finitur, cum aliàs, ſi de contrarià ſpeciàli obſervatione non conſtat, proprià ſua vi & ſignificatione ſolùm appulſum, & exonerationem ſemel faciendam comprehendat, nec aliud vinculum aut neceſſitatem mercibus injiciat. Joh. Marqvard. de *Jur. Commerc. lib. 2. c. 6. n. 33. & ſeq.* Hoc igitur caſu, vectigalibus ritè perſolutis, merces, qvo libet, transportare licet. Hinc Chriſtoph. Lehmann. *Chrôn. Spirenſ. lib. 4. c. 2.* inqvit: daß Sie dieſelbe (ſcil. merces) ins Kauff-Hauß führen / und davon die Schuldigkeit zahlen / welche nach entrichteten gebührenden Accis überſchlagen / daß iſt in andere Schiffe oder auff die Axe geladen / und in die Ober-Rheiniſche Lande verführet werden; wie dann die Stadt Speir und derer SchiffLeuten von Alters her die Schiffahrten auff Straßburgk gehabt / und vermöge Käiſer Friederichs privilegii de dato 1162. nicht mehr den 13. Heller geben dürffen.

§. 22. Ab hiſce exactionibus vectigalium, nonnihil differunt Riparticagerm. Färich / & vectigalia fluviatica vulgò Waſſerzoll item Gabellæ in mari Meer und See-Zoll. Illa nemo Jure exigere poteſt, niſi is, qvi jus teloniorum in fluvio, vel in ripâ ejus à Principe per expreſſam vel tacitam conceſſionem h. e. per privilegium aut longam præſcriptionem qvæſitum habet, & ſic nec in proprio qvidem territorio ea licet inſtituere ſine autoritate Principis ſummi, vel præſcriptione temporis immemorialis. Beſold. theſ. Pract. l. cit. qvod legis vicem ſuſtinet, & altera conſvetudo dicitur, qvæ tandem legis vigorem habet. *L. 32. §. 1. ff. de LL.* Gabellæ verò ſunt ſpecies certi tributi, & exactionis, qvas Princeps poteſt imponere, eaſqve exigere per mare ſuæ terræ adjacens ultra centeſimum milliare, nam eò usqve Jurisdictio à littore per mare extendi videtur, uti Wehner. obſ. pract. l. c. ſentit, qvod qvidam de Italicis milliaribus intel-

lectum volunt. In hoc tamen reſidet differentia Gabellarum & vectigalium tam fluviaticorum qvàm ripaticorum cum noſtro Jure ſtapulæ, qvod ſecundum hoc de omnibus mercibus non ubiqve exigatur vectigal, ſed reſtringitur ad certas & qvidem præſcriptas merces: Illa verò ut & Gabellæ exiguntur de qvovis genere mercium, & ſpectant vectigalia ad omnes omnium hominum res *L. 6. C. de vectig. & commiſſ.*

§. 23. Cœterum Jure ſtapulæ ſive ſola ſaltem exoneratio, ſive etiam neceſſitas vendendi contineatur, neutrô modô vendentes ad evitandam mercium expoſitionem novas vias qværere poſſunt, qvod non debeat, prouti diſſerit Chriſtoph. Beſold. *Theſaur. pract. ſub verb:* Staffel und Stappel gerechtigkeit / per indirectum licere, qvod directè prohibitum eſt, & ſi prohibitum qvid reperitur ex aliqvâ ratione, tunc cenſentur etiam prohibita omnia illa, per qvæ poteſt ſeqvi effectus illorum prohibitorum. Utut autem Jus ſtapulæ exerceri ritè ſatis poſſit, neceſſe eſt, ut (1) Adſint ædes emporiales ſeu forenſes, in qvas merces transportari & deponi posſint, Weich-Häuſer ſeu Niederlag Häuſer / unde Jus ſtapulæ germanicè die Niederlage dici cæpit: ſicut enim forum à ferendo vocatur, qvod in illud merces vel controverſiæ ferantur & deducantur, unde forum judicii & forum promercalium audit, ita ſtapula, mutuato de germanicâ lingvâ vocabulo, aggeſtionem & comportationem mercium omnium, qvæ id generis ſunt, ut ſervando ſervari posſint, notat. Marqvard. *d. l. n. 60.* (2) Ut adſint miniſtri, qvi præſint ſtationi & negotio illi ſtapulari, in mercium exportandarum conditionem inqvirentes, & ſummatim eò proſpicientes, ne dolus vel fraus aliqva adhibeatur. Hinc iterum Chriſtoph. Lehmann. *d. l.* ita inqvit: Iſt von Altersher geweſen und noch / nehmlich Kauff-Hauß / Kranen / Schiffer und Kärcher / und dergleichen Kauff-Hauß Ober-Herrn / Kranenmeiſter / und Kauff Hauß-Knecht. (3) daß die Kauff-

Hauß-

Hauß-Verordenete über die auffgeladene und niedergeleg-te Staffel-Wahre / ob ſie von Würden oder nicht / erken-nen und richten / und die ſo unfertig/verwerffen/und den Fahrten zu Schiff und der Art Ordnung außſagen.

§. 24. Tandem, ut jus Stapulæ legitimè exerceri poſſit, de-ſideratur, ut Civitas jure ſtapulæ dotata gaudeat jurisdictione in merces exportatas & mercatores appellentes. Licet enim Mercatores extranei ſint, & proinde eos impunè non parere, aſſerendum videatur, per *L. fin. ff. de Jurisd.*, qvia tamen ju-risdictio in eos, pro eò tempore, qvô in civitate illâ moran-tur, competat, nullus facilè dubitabit. Unde leges advenas qvoq; obligare, rectisſime ſentit Henric. Zœſ. *ad ff. tit. de LL. n. 20.* Rectè Grotius de *J. B. & P. lib. 2. c. 11. n. 5.* diſſerit: *Qvare etiamſi peregrinus cum cive paciſcatur, tenebitur illis legibus: qvia, qvi in loco aliqvo contrahit, tanqvam ſubditus temporari-us legibus loci ſubjicitur.* Eô ipsò igitur, qvo Jus ſtapulæ con-ceditur Civitati, ſimul qvoq; & Jurisdictio, & poteſtas anim-advertendi in mercatores & nautas refractarios, navimq; ap-pellere, vel merces exportare, aut venum exponere, reluctan-tes, conceſſa videtur. Conceſſo enim fine omnia etiam illa, ſine qvibus hic obtineri non poteſt, conceſſa perhibentur: & fruſtraneum ſæpè numerò ac inane evaderet illud privilegium ſtapulæ, ſi jurisdictio Civitati in mercatores vel nautas præter-vehentes ad tempus non competeret, qvod hi ipſi aliàs omnem moverent lapidem, ut appulſum & exonerationem evita-rent.

§. 25. Qvousq; autem ſe Jurisdictio hæc extendat in ejus-modi civitatibus hoc jure gaudentibus, diverſi in diverſas abe-unt Autores ſententias; qvidam Dd: vulgò aſſerunt, qvod Ju-risdictionem habens in territorio vel diſtrictu mari cohærenti, habere exiſtimetur in mari Jurisdictionem usq; ad duorum dierum iter. Conf. Loccen. *all. loc. lib. 1. c. 4. n. 6.* & ab eô cita-

tus

tus Hieron. de Mont. Brixia. *de fin. reg. c. 7. n. 12.* Bodin. *lib. 1. c. ult. de Rep.* Jure Principum omnium maris accolarum communi receptum eſſe teſtatur, ut ſexaginta milliaribus à littore Princeps legem ad littus accedentibus dicere poſſit. Alii Principibus ſuis jus ac Jurisdictionem in mari competens, longius metiri volunt, alii ſtrictius & brevius determinant. vid. plura ap. Loccen. l. c. Qvicqvid tamen ejus ſit, cum Civitates hoc Jure gaudentes à ſummâ Majeſtate dependent, meritò etiam in ejus concesſione & privilegii determinatione acqvieſcere neceſſum habent, & ultra limites ſibi præſcriptos Jurisdictionem extendere minimè valent. Hanc adſtrictionem Juris exercendi dilucidè videre eſt ex illuſtr. Prætenſ. Sprengeri p. 218. dum de Hamburgenſibus ſubjicit, qvod illi omnes naves frumentum per 18. milliaria germ. ſuper albim vehentes vigore Juris ſtapulæ attineant, illudq; publicè vendere cogant, qvod jus ſeu privilegium à Carolo IV. iis datum à Friderico III. Imperatore innovatum legitur. Ultra hoſce limites extendere jus ſtapulæ, licitum illis non erit.

§. 26. Omnia tamen delicta, qvæ occurrunt circa hanc materiam, vi hujus Jurisdictionis, erunt decidenda, vel coram Magiſtratu Ordinario, vel coram arbitris extraordinariis ſeu Senioribus Mercatorum. Illo modo communiter omne delictum in mari particulari perpetratum in illâ Civitate vel Rep. puniri ſolet ab ordinario Magiſtratu, ad cujus Jurisdictionem mare ſeu flumen ſpectat, cujusve portui locus ille maris, ubi illud delictum perpetratum, propinqvior erit. vid. Kurike *de Jur. marit. Hanſeat.* §. *pen. & antep.* Sed ſi crimen in mari inter duas urbes æqvaliter diſtantes commiſſum ſit, ejus cognitio ad utramq; per concurſum Jurisdictionis pertinebit, qvia delictum commiſſum eſt in confinio, qvod commune perhibetur utriusq;

Civita-

Civitatis. Attamen in qvocunq; foro conſtiterint, & tabernam vel officinam conductam habuerint, mercesq; diſtraxerint, conveniri tanqvam temporarii ſubditi coram Ordinario Judice poſſunt; cum plerumq; forum delicti competens ſit, etiamſi domicilium alibi exſtruxerint, ex hac ratione, qvia in loco delicti commisſi facilior ejus erit probatio. Uti Ordinarius noſter Magnificus Dn. D. Zieglerus Præceptor ætatem venerandus *in prælect. publ. ad tit. 2. J. Can. de foro Compet.* aſſeruit. Extraordinariè lites ſeu delicta Mercatorum componi poſſunt coram delegatis arbitris, qvi Laudum conficiunt, vel coram Mercatorum præfecto, vel eorum Senioribus, qvos tamen bonæ opinionis & immaculatæ fidei eſſe decet. Mercatores adhuc Hamburgenſes ſuum habent præfectum Societatis ſeu Stapulæ, qvem Kurtmäiſter appellant. conf. Dn. D. Hermannus Latherus in d. *tract. de Cenſu. lib. 3. c. 12. n. 40.* Avus meus piæ mem. Coram hoc ut & illo omnes lites, qvæ de mercibus Jus ſtapulæ concernentibus obveniunt, componuntur.

§. 27. Cæterum, quæ commoditas loci Emporio mercaturæ, vel Juri Stapulæ ſeligi debeat, non iniqve qværi poſſet; Eligunt plerumq; Principes talia loca, iisq; privilegia concedunt, qvæ ob fertilitatem ſoli, ſeu commoditatem peregrinationis tam maritimæ qvàm terreſtris, ut & ob utilitatem cujusdam præterlabentis fluvii, & etiam ob commoditatem adjacentis ſinus maris commendantur, qvæ non longè à limitibus regni ſita, de duobus extremis participant. vid. Sprenger. *Illuſtr. Pratenſ. ſtatus ratit 20.* Ad crebros mercaturæ uſus etiam conducit, ut locum vel natura genuerit, vel ars conſtruxerit, vel prudentia accommodaverit; naturæ enim munere ſi locus

 civitatis

civitatis deſcribatur, is erit ſitu facili, ad agendum, negotia contrahendum, & transvehendum merces, nam commeandi & communicandi facultatem adjuvant præſertim flumina & maria, navibus portandis, rebusq; devehendis. Deinde artis & prudentiæ ſupplemento ſublevandum & reſtaurandum, qvod commoditati loci deeſſe videatur: Omnia tamen & naturæ & artis munera prudentia moderatur. Qvoad ſitum ejus, nonnulli maritimis terreſtria, terreſtribus alii maritima præferunt; qvidam verò temperamentum addere conantur, nec mari longè remotum, nec planè maritimum optant. Sed hæc tam certis regulis definiri haud poſſe arbitramur. vid. Diſſert. Bœcler. *Diſſ. 7. de potent. Civit. Hiſce* tamen limitibus Jus Stapulæ comprehendi, dubium non erit, qvin certus & determinatus locus tum à qvô, & locus limitatus ad qvem privilegio dato vel conceſſo contineatur; non ſecus ac merces certæ, de qvibus ſuprà vidimus, privilegio adſtringuntur. Ideò enim hoc Jus ita uſurpari debet, ut ultra licitum non extendatur, & ut in certis ac ſpecialibus conſtituatur mercibus, & ad certa reſtringatur loca, ne una Reſp., Civitas, aut provincia Monopolium orbis aut plurium provinciarum exercere velle videatur. vid. Loccen. *l. c. de Jur. marit. c. 10.* Id enim directò pugnaret contra publicam utilitatem & communem ſocietatem.

§. 28. Sed hoc jus ſtapulæ ſeu appulſus alicui conceſſus, an nonutendo per decennium amittatur, fuit dubitatum? Hanc controverſiam qvod concernit, in caſtra negantium ire placuit; militat enim pro hâc ſententiâ, qvod privilegium ſemel conceſſum retrahi minimè poſſit, cum, qvod ab initiô voluntatis, & benè placiti

ex

poſtfactò fiat neceſſitatis, & cadat in vinculum obligationis: niſi fortè ex falsâ relatione, ac importunitate petentis, vel obreptitiè in fraudem alterius à Principe impetratum ſit, qvo caſu impetranti non prodeſſe, nec aliis obesſe æqvius eſt. *L.3. C. qvi legit. ſtand. in jud. perſ. hab. L. 5. C. ſi cont. jus vel util. publ.* aut abuſus, vel alia juſta cauſa intervenerit, qvâ Princeps ad retrahendum & adimendum ſtapulæ jus commotus eſt; qvod aliàs, qvi poteſtâte ſibi conceſſâ abutitur, mereatur, ut eâ iterum privetur. Et qvamvis Principis ſit æſtimare, qvem modum ſui beneficii eſſe velit. *L. 191. de R. J.* non tamen præſumitur, niſi probetur ipſum alteri jus qvæſitum privilegio velle auferre, ne ex beneficio fiat injuria *L. 6. C. unde vi.* Deinde in dubio, uti Nobiliſſ. atq; Excellentiſſ. Dn. D. Præſes Patr. ac Præcept. ætatem devenerandus in prælect. priv. ad tit. ff. de SCto Macedon. monuit, ſemper benignior interpretatio arripienda: Jam verò, ſi diſqviratur, an per decennium vel ulterius ſpatium, ob non-uſum jus ſtapulæ amisſum cenſeri debeat, tùm ſemper explicationem & interpretationom fieri debere in benigniorem partem, ratio ſana dictitat. Videri etiam poteſt de hâc qvæſt. Leuber. de Jur. Stap. Saxon. & Magdeb. n. 54.

§. 29. Tandem non deerunt fortè, qvi noſtrum jus ſtapulæ impugnare, & iniqvum aſſerere ſatius ducent, variis moti ratiociniis. Nimirum, venditionem eſſe contractum conſenſualem, ex primis Jurisprudentiæ noſtræ Romanæ elementis abundè conſtarè, conſenſum autem tollere coactionem, (ita diſſeruit Nobilisſ. atq; Excell. Dn. D. Præſes ad tit. ff. de Empt. & vend. ut & de reliqvis contractibus conſenſualibus) Hinc invitum diſtrahere poſtulantis deſiderium juſtam cauſam non continere,

 diſer-

diſertis verbis reſcribunt Impp. in *L.* 21. *C. de contrab. empt.* Cum igitur vigore Juris Stapulæ liberum merces diſtrahendi arbitrium ſuſpendatur, nemo non iniqvitatis illud inſimulare poſſet. Licet deinceps Reip. interſit, commercia florere, & libera exerceri; jus ſtapulæ tamen illorum libertatem inſigniter ſupprimit & torqvet, dum mercatores pro lubitu in terras excurrere & merces diſtrahere neqveunt, ſed appellere nâves ad locum gaudentem jure ſtapulæ tenentur. Poſſunt inſuper Mercatores ſæpènumerò damnum aliqvod incurrere illô appulſu & exoneratione ac venditione, qvod merces fortean in loco ſtapulæ viliori pretio vendantur, qvàm in aliis locis; iniqvum autem aliqvem ex facto & condit ione alienà damnum aliqvod pati. *L. 74. de R. J.* præprimis ex Sanctione & conceſsione illius, cujus Jurisdictioni & imperio contrahentes non ſunt ſubjecti. Sed vero non negamus, regulariter neminem invitum cogi poſſe ad rerum ſuarum diſtractionem, qvod qvivis ſit rei ſuæ optimus moderator & arbiter. L. 21. C. *Mand.* nec illud arbitrium invito adimendum. Ex neceſsitate tamen & utilitate publicà ſæpisſime ab illà regulà recedi in confeſſo eſt, quoties enim is, qvi præeſt Reipubl. deprehendit, utile & neceſsarium publicæ rei fore, ut determinatur illud moderamen & dominium, toties jure imperii ipſum non tantùm modum ei præſcribere, ſed & ita reſtringere poſſe, ut qvis res proprias vendere & alienare cogatur, etſi eas, ſeqveſtrato illô ſuperioris præcepto, nondum vel planè non alienaſſet, nobis ſatis perſvaſum eſt. Qvid enim, ſi Princeps ad palatium vel eccleſiam extruendam domo alicujus ſubditi opus habeat? Hunc cogi poſſe, ut eam juſtò pretiò vendat, tradit Dn. Hahn. *ad VVeſenb. de contrab. empt. n. 5.*

De

De Dominò in ſervos ſuos nimis ſæviente conſtituit ipſe Imperator Juſtinianus in §. *fin. Inſt. de his qvi ſui vel al. jur. ſunt*; illum, ut bonis conditionibus ſervos vendat, & pretium recipiat, itidem cogi poſſe. Qvod ſi igitur Principi in aliis caſibus facultatem diſponendi de rebus ſuis ſubditis determinare poteſt, non videmus, qvid obſtet, qvò minus rebus per territorium ſuum vehendis modum transvectionis, vel onus exonerationis imponere valeret.

§. 30. Qvamvis enim imperium directum in mercatores transvehentes, ceu peregrinos & extraneos, Principi non competat, indirectum tamen reſpectu rerum per territorium ipſius vehendarum omninò obtinet, ejusq; vigore civitati jus ſtapulæ, ut mercatores inviti qvoq; & refragantes appellant navim, vel merces exonerent, aut venum etiam exponant, concedere poteſt. Loccen. de *Jur. marit. lib. 1. c. 10. n. 11.* Multò minus itaq; ſtringit alterum à commerciorum favore deſumptum argumentum; Neq; enim commerciorum curſui qvicqvam Jure Stapulæ præjudicatur, ſed mercium exoneratio ad certum tantùm locùm reſtringitur: alioqvin privilegia uni civitati præ reliqvis, qvâ mercaturam competentia, aut uni mecatori præ reliqvis conceſſa, eâdem ratione iniqva forent dicenda. Nec habent tandem ipſi mercatores, de qvò juſtè qverantur, qvoniam certum & determinatum habent locum, in qvó merces diſtrahere poſſunt, nanciſcentes viciſſim favorabiliorem mercimonia celebrandi, & paratâ pecuniâ merces vendendi, opportunitatem. Qvin imò ſi mercator deprehendat, in loco Jure ſtapulæ gaudente, merces vili nimis pretiò alienari, poteſt pro arbitrio ſuò recurrere ad locum, à qvò vene-

venerat. Limn. in *addit ad J. P. lib. 2. c. 9. n.* 130. Intereà proſpiciendum Principi prudenti, ne multis, aut qvibusvis indiſtinctè civitatibus privilegium hoc ſtapulæ concedat, qvod aliàs in reliqvis civitatibus non tantùm eô major egeſtas & inopia, mercibus ab aliis interceptis, ſit metuenda, ſed mercaturæ inſuper & negotiationi inſigne inferretur præjudicium ac damnum, qvum tamen promoveri potius illam, qvam impediri rei interſit publicæ. Magnific. Dn. D. Ziegler. *Diſp. de Jur. Commerc. th.* 77. Diſqviri tandem hic Coronidis loco poſſet, an privilegium hoc Juris ſtapulæ tempore belli ſuum vigorem exſerat, nec ne? Dubium movere poſſet, qvod tempore belli privilegia ut & leges ſileant, & milites parum has & illa curare ſoleant, ubi vis imperat juſtitiæ; ſed qvàm iniqvum hoc ſit, cuilibet videre eſt. Poteſt qvidem Juri pro ſe introductô qvilibet aliqvantisper cedere, ſed ad illud eum cogere poſſe, minimè dicendum erit. Magdeburgenſes hoc benè obſervarunt, cum ante aliqvot annos milites Cæſareani cum victualibus militaribus præternavigare in animô haberent, tentarunt Magdeburgô vi erumpere, & ideò milites attenti & retracti per trium dierum ſpatium, vi illius privilegii, inibi conqvieverunt, deinde iter continuarunt. Conf. Leuber. de Jur. Stapul. Magdeb. loc. cit. Et hæc ſunt, qvæ non pro materiæ propoſitæ dignitate, ſed pro ingenii tenuitate ventilationi publicæ exponere volumus, qvæ ut dextrè accipiantur, á benevolo lectore obnixè contendimus, perſolventes

SOLI DEO GLORIAM.

VElle ſuum cuiq; eſt, nec voto vivitur uno:
Multos caſtra ſeqvi juvat, atq; laceſſere Martem;
Ille ſeqvens merces audaxq; per æqvora currens
Non timet inſanam rabiem ſcopulosq; minaces:
Invenias ſtudiis mentem qvi paſcere gaudet.
Qvid vero cenſes, ſi nunc electio detur?
Marte & Mercurio meritò prior audit Apollo.
Mobilitas Martem ſeqvitur, dubia alea belli:
Qvi Martem ſeqvitur, ſi litera vertitur una,
Jam mortem ſeqvitur. Nec tutum fidere ponto;
Fit etenim crebro, ut venti velut agmine facto
Unà Eurus Notusq; ruant, & vitaq; merxq;
Diſpereant. Sed qvem comes illa ſcientia ſtipat,
Nec timet adverſam ſortem, ſecum omnia portat
Nec qvisqvam poterit dubiam illi reddere palmam.
Hæc qvoq; certe olim magno ſudore parata,
HAGGÆI, obtinget TIBI, digna brabèa dabuntur
Nec TE in palladiis caſtris certaſſe pigebit.

In gratiam eruditisſimi Haggai Autoris hujus diſputationis Clarisſimi hac appoſuit

PRÆSES.

Adſpias ut patulo procreſcant gramina Campo,
Jactaq; Ruricolis ſemina reddat ager.
Inde brevi, qvò meſſor eat. qvo falce recidat
Læti proventus fœnora, tempus erit.

Hactenus

Hactenus â primis ſparſit prodigus annis
Semina: nunc fructus uberiora ferunt:
Tu gravis arte, velut Culmus curvatur ariſta,
Offers te patrii meſſibus ipſe Soli.

Eruditisſimo Domino HAGGÆO Commenſali & Amiço ſuo dilectisſimo animitus gratulabatur

Ægidius Strauch D. Colleg. Theol. Aſſeſſor. P. P.

QVi benè profundas eſt doctus Juris abyſſos,
Laudibus hunc ſemper tollere qvisq; ſolet.
Jus qvoq; Te didiciſſe ſatis jam comprobat ipſum
Magnum tentamen qvod Themidiq; placet.
Hinc non immeritò feliciter accino doctis
Inceptis, votum nunc ſuperaddo meum.
Perge ſolers magni ſic te comitantur honores
Qvos meruit ſtudium Juris abore tuum.

Ad Auditorem ſuum maximè induſtrium gratulabundus dabat.

Lic. Godofredus Strauß.

UT roſa, tecta manum ſpinis lacerantibus albam;
Ardua ſic virtus per fruticeta micat.
Hanc arridentem magno ſectatus amore
Atq; labore Haggei ſummo brabea feres.
Gratulor ex animo, cæptis Deus addere pondus
Dignetur, fauſto ſidere cunctafl[illegible] ant.

Fauſti ominis cauſa Amicisſimo ſuo hoc qvicqvid eſt L. M. Q. f.

Chriſtianus Hartmannus Ledererus.

§(O)§